

25.88x13.87	1	עמוד 14	הארץ - כותרת	14/08/2026	98727308-4
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

מהי הציונות בשבילכם?

מהי הציונות בשבילכם?

יצחק זמיר

הודית קרפ כתבה מאמר על מהי ציונות ("הארץ", 30.7). שאלה זאת מטרידה גם אותי. ויש לה הש" לכות מעשיות. כשמנהיג מפלגה אומר שלא יקים ממשלה ולא ישתתף בממשלה אלא אם תורכב אך ורק ממפלגות ציוניות, למה הוא מתכוון? אם הוא מתכוון למפלגות יהודיות, מדוע אינו אומר זאת במפורש? ובכלל, מה מייחד מפלגה ציונית?

הציונות התחילה את דרכה כתנועה לאומית בקונגרס הציוני הראשון שהתקיים בבאול-ב-1897, בהנהגת הרצל. הקונגרס קבע: "הציונות שואפת להקים לעם היהודי בית מולדת בארץ ישראל, מורכב על פי משפט הכללי".

כנער בתל אביב גדלתי וחונכתי תחת השלטון הבריטי, לאור חזון זה. הייתי ציוני בכל נפשי ומאודי. אני זוכר את המאבק של היישוב היהודי להגשמת החזון. היינו צועדים ברחובות העיר בהפגנות ענק וצועקים: "מדינה עברית, עלייה חופשית".

והנה, החזון הציוני, שב-1897 נראה כמעט חסר סיכוי, התגשם לאחר 50 שנה: ב-1948 קמה מדינת הלאום של העם היהודי בארץ ישראל. כיוון שכך, מה נותר מחזון הציונות? ההמנון הלאומי שלנו מציץ את התקווה "להיות עם חופשי בארצנו, ארץ ציון וירושלים". וכינו לכה. מה עכשיו?

כשאני מגדיר עצמי כיהודי וישראלי, ברור גם לי ולאחרים למה אני מתכוון. אך כשאני מגדיר

עצמי כציוני, גם כיום, למה אני מתכוון? השאלה שווה מחשבה. במגילת העצמאות אין לה תשובה. ב"פקודת סדרי השלטון והמשפט" מ-1948, החוק הראשון שהתקבל בישראל וקבע את עיקרי המשטר במדינה, הציונות אינה נזכרת. חוק חינוך ממלכתי מ-1953 מפרט את מטרות החינוך הממלכתי, אך אינו כולל את החינוך לציונות כאחת המטרות. אפילו חוק יסוד: ישראל – מדינת הלאום של העם היהודי אינו מזכיר את הציונות. אז מה המשמעות הרשמית של הציונות כיום?

אין נתאר ערבי הרואה עצמו כבן הלאום הערבי, להבדיל מהלאום היהודי, אך מכיר בישראל כמדינת הלאום של העם היהודי? כציוני?

החוק "מעמדן של ההסתדרות הציונית העולמית ושל הסוכנות היהודית לארץ ישראל" מ-1952 קבע את התפקידים של מוסדות אלה, ובעיקר בהקשר לפיתוח הארץ ויישובה וקליטת עולים מהתפוצות. אך תפקידים אלה אינם ייחודיים להסתדרות הציונית או לסוכנות, אלא הם תפקידים גם של הממשלה, והם יישארו תפקידי הממשלה גם אם מוסדות אלה יבוטלו. מכל מקום, אף חוק זה אינו מציין מהי מטרת הציונות כיום, להבדיל מן המטרות של מדינת ישראל.

נשארתי מוטרד. כיוון שכך, פניתי לכמה חברים ושאלתי כל אחד מהם אם הוא מגדיר עצמו כציוני. כולם השיבו מיד בחיוב, כאילו זה מובן מאליה. ואז הוספתי ושאלתי: מהי הציונות בשבילך? והשאלה גרמה למבוכה. הם באמת לא חשבו על כך. לאחר מחשבה קיבלתי תשובות אחדות.

התשובה השכיחה היתה, שהציונות היא מימוש הזכות להקים בארץ ישראל את מדינת הלאום של העם היהודי. אך הרי הא"ם הכיר בכך כבר לפני 80 שנה. ומה נאמר על ערבי המתגורר בישראל או מחוזה לה, המגדיר עצמו כבן הלאום הערבי, להבדיל מן הלאום היהודי, אך מכיר בישראל כמדינת הלאום של העם היהודי? שהוא ציוני?

יתרה מזאת. חוק יסוד: הכנסת אוסר התמודדות בבחירות לכנסת על רשימה השוללת את קיומה של ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית. הוא אינו דורש שהרשימה תגדיר את עצמה כציונית. לכן אפשר שמפלגה יהודית שאיננה ציונית תתמודד בבחירות ואף תשתתף בחברה בממשלה. והעובד זה שוועדת הבחירות המרכזית מאשרת את השתתפותן של רשימות ערביות בבחירות מעידה, שהן אינן שוללות את קיומה של ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית.

ושמעתי תשובה נוספת: הציונות לא נגמרה עם הקמת המדינה היהודית, אלא היא גם דרך שישאל תהיה מדינה ערבית, השומרת על כבוד האדם; שהיא תהיה ומוסרית ותימנע ממעשי עוול; שהיא תהיה מדינה משגשגת המבטיחה את

רווחתם של כל האזרחים; או, כפי שפעם היינו אומרים, שתהיה אור לגויים. על כך אני אומר (בע"קבות יהודית קרפ): אמן, כן יהי רצון. אולם האם יש בכך כדי לייחד את הציונות? והרי אלה גם מטרותיהן של מדינות אחרות, והן המטרות של מדינת ישראל. הן מופיעות במגילת העצמאות, בחוק חינוך ממלכתי ובחוקים אחרים, והן קיימות גם ללא קשר עם הציונות.

אהבת המולדת? בוודאי. אני אוהב את ישראל מאז עמדתי על דעתי, ואני אוהב אותה כיום כמולדת העתיקה של עמי וכבית שבו גדלתי ועבדתי כל שנותי. אין לי ארץ אחרת. אני פטריוט. אך זאת, כך נראה לי, איננה ציונות. דברים אלה אפשר לשמוע גם מאיטלקי או יווני.

ומה בדבר החזון של קיבוץ גלויות? זה היה החזון המפואר של הציונות: שכל יהודי יוכל למצוא מקלט בבית הלאומי של העם היהודי. אך זאת גם המדיניות של ישראל, כפי שבאה לידי ביטוי בעיקר בחוק השבות מ-1950.

בסוף אחזור להתחלה: כאשר מנהיג מפלגה אומר שהוא לא יקים ממשלה ולא ישתתף בממשלה אלא אם היא תורכב אך ורק ממפלגות ציוניות, למה הוא מתכוון? אני, באופן אישי, מבקש לדעת מהי התשובה, ואני חושב שגם הציונים זכאי לדעת.

פרופ' זמיר היה היועץ המשפטי לממשלה, שופט בבית המשפט העליון ודקן הפקולטה למשפטים באוניברסיטה העברית